

KORIŠĆENJE DRUŠTVENIH MREŽA U UČENJU NA DALJINU

Dragana Vujović Đermanović¹, Dunja Vujičić², Ana Jovičić³

^{1,2} Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, Srbija

³ Geografski institut Jovan Cvijić, Beograd, Srbija

¹ gaga.djermanovic@gmail.com, ² dunja.vujicic@fondmt.rs, ³ ana.jovicic@fondmt.rs

Kratik sadržaj: U radu je izučavano korišćenje društvenih mreža u učenju na daljinu. Debate o svrsishodnosti korišćenja društvenog umrežavanja u nastavi su česte, ali su mišljenja oprečna. Argumenti protiv uglavnom navode da se ovakvim vidom učenja troši mnogo vremena i odvlači pažnja od akademskih ciljeva, dok postoje i mišljenja da je novoj generaciji studenata neophodno omogućiti ovakav alternativni vid učenja. Cilj rada je da se na osnovu relevantnih teorijskih dostignuća pokaže da li društvene mreže mogu da se koriste u nastavi i da li ih studenti prihvataju kao sredstvo učenja na daljinu.

Ključne reči: Učenje na daljinu, visoko obrazovanje, društvene mreže, internet.

THE USE OF SOCIAL NETWORKS IN DISTANCE LEARNING

Abstract: Debates about the appropriateness of using social networking in education are common, but there are conflicting opinions. Arguments against social networks usage in distance learning mainly state that this kind of learning is time-consuming and diverts attention from academic goals, while opposite opinions claim that this alternative form of learning is highly necessary for the new generation of internet students. The aim of this paper, based on relevant theoretical achievements, is to show whether social networks can be used in the classroom and whether students accept social networks as a mean of learning.

Key Words: distance learning, tertiary education, social networks, internet.

1. UVOD

Učenje na daljinu ima istoriju koja traje već duže od dva veka [1]. U ovom periodu desile su se značajne promene u načinu učenja. Od nekadašnjeg komuniciranja putem pisama do širokog spektra alata dostupnih preko interneta, društvo je tokom godina prihvatilo nove oblike komunikacije. Dizajn različitih tipova učenja može zavistiti od cilja učenja, ciljne grupe, prisustva (fizičkog, virtuelnog i / ili oba), i vrste sadržaja. Danas je učenje na daljinu dostiglo zavidan nivo. Veliki broj renomiranih svetskih visokoškolskih institucija je prihvatilo ovaj savremeni način obrazovanja kroz veoma ozbiljne i cenjene programe. Važno je znati kako se na najbolji način može pristupiti učenju na daljinu, baš kao i u kojim slučajevima i situacijama treba koristiti određene alate i tehnike.

Neverovatan je podatak da ukupan broj polaznika ovog načina učenja dostiže stotine miliona, a prognoze za budućnost su da će polovina svih kategorija obrazovanja biti sprovedena kroz učenje na daljinu do kraja tekuće decenije. Prema [2] zabeležena je stopa rasta od 9,7% u broju koledža i univerziteta na kojima su studenti pohađali najmanje jedan onlajn kurs. Istovremeno, zabeležena je pojava i rast komercijalnih sajtova za društveno umrežavanje – društvenih mreža kao što su Fejsbuk (eng. Facebook), Tviter (eng. Twitter), Pinterest, LinkedIn, kao i njihovo korišćenje kako u privatne, tako i u poslovne svrhe [3].

2. TEORIJSKE OSNOVE

2.1. DEFINISANJE UČENJA NA DALJINU

Tokom poslednje dve decenije, relevantna literatura pokazuje da brojni autori i istraživači koriste nedosledne definicije učenja na daljinu. Greenberg definiše savremeno učenje na daljinu

kao "iskustvo planirane nastave/učenja koje koristi širok spektar tehnologija kako bi uključilo udaljene učenike, i dizajniran je tako da podstakne interakciju učenika sa nastavnikom [4]. Teaster i Blieszner kaže da je termin učenja na daljinu primenjen u mnogim nastavnim metodama, međutim njegova primarna razlika je što su nastavnik i učenik odvojeni u prostoru, a ponekad i u vremenu [5]. Keegan daje najpotpuniju definiciju i kaže da je učenje na daljinu rezultat novih tehničkih potencijala koji su omogućili da se nastavnik i učenik ne nalaze na istom mestu i da ne postoji fiksno vreme, prostor ili osoba, kao što je to nekada bio slučaj [6]. Iz ovih definicija vidimo da su učenik i nastavnik razdvojeni prostorom, ali ne nužno i vremenom.

2.2. UČENJE NA DALJINU U SRBIJI

U Srbiji su se u poslednjih desetak godina dogodile velike promene u sektoru visokog obrazovanja. Pored promena vezanih za zahteve Bolonjske konvencije, pojavio se veliki broj privatnih visokoškolskih ustanova što je pokrenulo stvaranje konkurentskog odnosa između obrazovnih institucija. Takođe, implementacija i primena novih tehnologija na fakultetima je otvorila mogućnost za nove načine izvođenja i praćenja nastave. Sve veći broj nastavnika i profesora koristi računare, elektronske prezentacije i materijale na predavanjima i vežbama. Međutim, poražavajući je podatak da se na veoma malom broju obrazovnih institucija praktikuje učenje na daljinu. Prema Ružić-Dimitrijević i Nikolić, u Srbiji se trenutno učenje na daljinu koristi na svega tri državna fakulteta [7]. Na privatnim fakultetima situacija je malo drugačija - trinaest fakulteta koristi učenje na daljinu. Većina je tek od nedavno uvela ovakav način studiranja, te se može reći da se učenje na daljinu u Srbiji još uvek smatra nedovoljnom poznatim i priznatim vidom učenja. Osim fakulteta, i na visokim školama strukovnih studija postoji pet studijskih programa osnovnih strukovnih studija koji se izvode sistemom učenja na daljinu.

U svetu je sistem učenja na daljinu postao sasvim uobičajena stvar, dok je kod nas on još uvek na samom početku. Potrebno je organizovati edukaciju nastavnog kadra kako bi se uvelo korišćenje ovog sistema. Da bi sistem učenja na daljinu postao prihvaćen i korišćen u Srbiji, potrebno je da ga promovišu ustanove koje se bave visokim obrazovanjem i primenom novih tehnologija i tendencija u obrazovanju [7].

3. DRUŠTVENE MREŽE I UČENJE NA DALJINU

Društvene mreže predstavljaju pojavu i termin koji je nastao u 21. veku, kako bi definisali različiti alati za umrežavanje i tehnologije koje naglašavaju socijalne aspekte interneta kao kanala komunikacije, saradnje, i kreativnog izražavanja [8]. Sa blogovima, vikijima (eng. *Wikis*) i društvenim mrežama (eng. *Social Network Sites - SNSs*), internet je ušao u novu eru koja prevazilazi povezivanje informacija kako bi se povezali i ljudi [9]. U novijoj istoriji informacionih i komunikacionih tehnologija, širenje društvenih mreža je jedan od najrelevantnijih fenomena. Fejsbuk i druge društvene mreže postaju sve češće u obrazovnim sredinama, a edukatori istražuju kako se takvi instrumenti mogu koristiti za nastavu i učenje [10] i [11]. Društvene mreže ističu zajednicu i saradnju. Dizajnirane su tako da kombinuju pojedinačne profil stranice sa alatima za grupnu interakciju poput četa (eng. *chat-a*), blogova, foruma i sl. Mnoge postojeće društvene mreže su besplatne i mogu se koristiti u nastavi bez dodatnih troškova.

Fejsbuk je ubedljivo najpopularnija društvena mreža na svetu sa oko milijardu i trista miliona aktivnih korisnika mesečno. Do danas, Fejsbuk je privukao dosta pažnje u različitim istraživačkim oblastima, počev od društvenih i bihevioralnih nauka, preko ekonomije, prava i marketinga. U društvenim naukama postoji veliki broj istraživanja o implikacijama Fejsbuka na identitet i lično prezentovanje [12], artikulaciju prijateljstva [13], i zabrinutosti za privatnost [14], [15], što je rezultiralo nastankom sistematskog pregleda literature [16]. Brojni radovi koji su se pojavili u specijalizovanim časopisima i na tematskim konferencijama su prikazivali kontrastne rezultate po pitanju obrazovne vrednosti Fejsbuka [17] i [18]. S obzirom na veliku rasprostranjenost Fejsbuka među studentskom populacijom, mnogi naučnici ističu prednosti korišćenja ove društvene mreže za nastavu i učenje [19], [20], [21], [22] i [23].

Društvene mreže mogu biti korisne kao podrška učenicima i studentima iz dva ugla [21]:

1. Mogu obezbediti vršnjačku podršku i pomoć u zadacima u vezi sa školom ili fakultetom;
2. Mogu stimulisati socijalno i građansko povezivanje, kako na internetu, tako i u realnom životu.

Anderson navodi da su tradicionalna ograničenja programa elektronskog učenja uglavnom fokusirana na smanjenu interakciju učesnika [24]. Ovo ograničenje se može prevazići podsticanjem učesnika da razmenjuju lična i profesionalna interesovanja i aspiracije, kako bi se bolje upoznali i kreirali prirodnije okruženje za učenje. Duffy i saradnici navode da je ovo ograničenje posebno izraženo u visokom obrazovanju [25]. Prema ovim autorima, društvene mreže nude skup pogodnosti za stvaranje i održavanje zajedničkih aktivnosti, najviše zbog toga što mnogi studenti već koriste društvene mreže za socijalizaciju i u komunikacione svrhe, te se pretpostavlja da su spremni da koriste ove sajtove i u učenju. Pozitivna strana korišćenja društvenih mreža u svrhu učenja je njihova dostupnost i cena - društvene mreže su najčešće besplatne i neopterećene različitim ograničenjima. Siemens i Weller ističu da učesnici učenja na daljinu koriste društvene mreže kako bi međusobno komunicirali, razmenjivali resurse i ubrzali razvoj veština komunikacije [23]. Takođe, kroz korišćenje društvenih mreža učesnici učenja na daljinu imaju mogućnost da upoznaju i lični i profesionalni život osoba sa kojima komuniciraju. Za razliku od drugih načina učenja na daljinu, koji pokušavaju da zamene tradicionalne načine učenja, društvene mreže brišu granice između prostora za učenje, socijalizaciju i raznodu.

Mnoga istraživanja, koja su za cilj imala istraživanje korišćenja društvenih mreža u svrhu učenja na daljinu, i dalje ostaju uglavnom samo na teorijskom nivou. Međutim, određeni broj empirijskih istraživanja društvenih mreža je fokusirano na stavove akademskih institucija, profesora i učenika prema njegovoj upotrebi kao obrazovnog alata i okruženja za učenje [26], [27], [28], [29], i [30]. Pionirska studija [31] je istakla da studenti ne prihvataju dobro formalno korišćenje društvenih mreža u nastavne svrhe, što ukazuje da je učenje na daljinu uz pomoć društvenih mreža bolje nastaviti neformalno. Madge i saradnici su došli do sličnih nalaza [32]. Prema njihovom istraživanju studenti koriste Fejsbuk uglavnom iz socijalnih razloga, a ne u formalne nastavne svrhe, iako ga smatraju korisnim za neformalno učenje.

4. ZAKLJUČAK

Učenje na daljinu više ne predstavlja novi koncept učenja. Međutim, visokoškolske ustanove se i dalje prvenstveno oslanjaju na tradicionalne načine učenja. Deluje da ovaj koncept učenja i dalje nije u potpunosti prihvaćen ni od strane profesora ni studenata.

Međutim, učenje na daljinu je potrebno shvatiti kao način života u savremenom društvu [33]. Ljudi konstantno traže informacije za rešavanje problema na poslu, školi, ili samo da bi zadovoljili ličnu znatiželju. Da bi to uradili, koriste mogućnosti digitalnih tehnologija i društvenih mreža ne samo da bi pronašli informacije, već da bi ih podelili sa drugima. Iz tog razloga, učesnike učenja na daljinu ne treba smatrati pasivnim „potrošačima“ informacija, već aktivnim kreatorima sadržaja. Pored toga, učenje na daljinu u kontekstu društvenih medija i mreža je postalo samomotivišuće, autonomno i informativno, kao sastavni deo formalnog učenja na fakultetu.

5. LITERATURA

- [1] Bishop, M. J., *Handbook of research on educational communications and technology*. New York: Lawrence Erlbaum Associates, 2008.
- [2] Allen I. E. & Seaman, J. *Online Nation: Five Years of Growth in Online Learning*. Sloan Consortium. PO Box 1238, Newburyport, MA 01950, 2007.
- [3] Ellison, N. B. Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230, 2007.
- [4] Greenberg, G., Distance education technologies: Best practices for K-12 settings. *Technology and Society Magazine, IEEE*, 17(4), 36-40, 1998.
- [5] Teaster, P., & Blieszner, R. Promises and pitfalls of the interactive television approach to teaching adult development and aging. *Educational Gerontology*, 25 (8), 741-754, 1999.
- [6] Keegan, D. *Foundations of distance education*. Psychology Press, 1996.
- [7] Ružić-Dimitrijević, L., & Nikolić, B., Učenje na daljinu—izazov za Srbiju. *Finansije*, 30, 2013.

- [8] Dabbagh, N., & Kitsantas, A., Personal Learning Environments, social media, and self-regulated learning: A natural formula for connecting formal and informal learning. *The Internet and higher education*, 15(1), 3-8, 2012.
- [9] Warschauer, M., & Matuchniak, T., New technology and digital worlds: Analyzing evidence of equity in access, use, and outcomes. *Review of Research in Education*, 34(1), 179-225, 2010.
- [10] Schwartz, H., Facebook: The new classroom commons. *The Chronicle of Higher Education*, 56 (7), 2009.
- [11] Terris, B., At one English college, Facebook serves as a retention tool. *Chronicle of Higher Education*, 2009.
- [12] Rosenberg, J., & Egbert, N., Online impression management: personality traits and concerns for secondary goals as predictors of self-presentation tactics on Facebook. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(1), 1-18, 2011.
- [13] Wang, S., Moon, S., Kwon, K., Evans, C., & Stefanone, M., Better without face? Gender difference in visual cue use when initiating friendship on Facebook. In *Conference Papers—International Communication Association*, 1-43, 2009.
- [14] Nadkarni, A., & Hofmann, S. G., Why do people use Facebook?. *Personality and individual differences*, 52(3), 243-249, 2012.
- [15] Waters, S., & Ackerman, J., Exploring privacy management on Facebook: motivations and perceived consequences of voluntary disclosure. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(1), 101-115, 2011.
- [16] Wilson, R. E., Gosling, S. D., & Graham, L. T., A review of Facebook research in the social sciences. *Perspectives on Psychological Science*, 7(3), 203-220, 2012.
- [17] Ferdig, R. E., Dawson, K., Black, E. W., Black, N. M. P., & Thompson, L. A., Medical students' and residents' use of online social networking tools: Implications for teaching professionalism in medical education". *First Monday*, 13(9), 2008.
- [18] Hutchens, J. S., & Hayes, T., "In your Facebook: Examining Facebook usage as misbehavior on perceived teacher credibility". *Education and Information Technologies*, 19(1), 5-20, 2014.
- [19] Anderson, B., Fagan, P., Woodnutt, T., & Chamorro-Premuzic, T., Facebook psychology: Popular questions answered by research. *Psychology of Popular Media Culture*, 1(1), 23, 2012.
- [20] Duffy, J., Trust in second life. *Southern Economic Journal*, 78(1), 53-62, 2011.
- [21] Greenhow, C., Online social networks and learning. *On the Horizon*, 19(1), 4-12, 2011.
- [22] Halverson, E. R., Do social networking technologies have a place in formal learning environments?, *On the Horizon*, 19(1), 62-67, 2011.
- [23] Siemens, G., & Weller, M., Higher education and the promises and perils of social network. *Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento (RUSC)*, 8(1), 164-170, 2011.
- [24] Anderson, L., A learning resource for developing effective mentorship in practice. *Nursing Standard*, 25(51), 48-56, 2011.
- [25] Duffy, T. M., Lowyck, J., & Jonassen, D. H., *Designing environments for constructive learning*. Springer Publishing Company, Incorporated, 2012.
- [26] Bosch, T. E., Using online social networking for teaching and learning: Facebook use at the University of Cape Town. *Communicatio: South African Journal for Communication Theory and Research*, 35(2), 185-200, 2009.
- [27] Fewkes, A. M., & McCabe, M., Facebook: Learning tool or distraction?. *Journal of Digital Learning in Teacher Education*, 28(3), 92-98, 2012.
- [28] Madge, C., Meek, J., Wellens, J., & Hooley, T., Facebook, social integration and informal learning at university: 'It is more for socialising and talking to friends about work than for actually doing work'. *Learning, Media and Technology*, 34(2), 141-155, 2009.
- [29] Mazman, S. G., & Usluel, Y. K., Modeling educational usage of Facebook. *Computers & Education*, 55(2), 444-453, 2010.
- [30] Roblyer, M. D., McDaniel, M., Webb, M., Herman, J., & Witty, J. V., Findings on Facebook in higher education: A comparison of college faculty and student uses and perceptions of social networking sites. *The Internet and Higher Education*, 13(3), 134-140, 2010.
- [31] Selwyn, N., Faceworking: exploring students' education-related use of Facebook. *Learning, Media and Technology*, 34(2), 157-174, 2009.
- [32] Madge, C., Meek, J., Wellens, J., & Hooley, T., Facebook, social integration and informal learning at university: 'It is more for socialising and talking to friends about work than for actually doing work'. *Learning, Media and Technology*, 34(2), 141-155, 2009.
- [33] McLoughlin, C., & Lee, M. J., Personalised and self regulated learning in the Web 2.0 era: International exemplars of innovative pedagogy using social software. *Australasian Journal of Educational Technology*, 26(1), 28-43, 2010.